

Nepodpisani se dopisi ne tiskaju.
Pripremana za plame, oglasi itd.
Tiskaju po običnou cieniku il po
dogovoru. Isto tako je sa prilozi.
Novci se šalju postarskom na-
putnicom (assegno postale) na
administraciju „Naše Sloga“. Ime,
prezime i najbliži poštu valja
točno označiti.

Komu list nedodjele na vrieme,
neka to javi odpravniku u oto-
renu pismu, za koje se ne plaća
postašne, ako se izvana napiše:
„Reklamacija“.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

Stogom rastu male stvari, a sestoga sve pakvari. Nar. posl.

U RAZLIČI ŠKOLSTVU U CAREVINSKOM VJEĆU.
Govor zastupnika Dra. Matka Luginje, izrečen u sjednici carevinskog vjeća dne 6. jula 1895. kod obće razprave proračuna ministarstva bogoslužja i nastave.

Zastupnik hrvatskoga naroda iz Primorja morao bi govoriti dane i dane, a da uzmognie samu dielomice razjasniti nedostatke školske uprave i potrebe onih pokrajina. Pošto je kasno doba nebi već bio niti moj obični govor, što se tiče dužine, na svom mjestu. Radi toga da naстоjeći, da koliko bude moguće kraće samo nešto za danas rečem.

U tom će se gospoda samnom slagati, da je zadača uprave školstva i bogoslužja u svakoj zemlji uzvišena. Tim uzvišenju bila bi kod nas obzirom na narodnost, koju imade čast zastupati, kad bi visoka školska uprava htjela posvema riesiti svoju zadaču i kad bi mogla svim potrebam dotičnog pučanstva zadovoljiti. Mi se tužimo radi toga već dvadeset godina, što se neustrojili državnu gimnaziju sa hrvatskim naukovnim jezikom u jednoj pokrajini, koja je napućena sa pretežnom većinom od Hrvata i Slovenaca. (Čujte li!) Veležaslužni zastupnik Dr. Vitez je pokazao je već godine 1874. na ovo zlo u našem školstvu. Tada bijahu na vladinim stolica muževi, koji bijahu još toga mnijenja, užprkos njihovoj visokoj naobrazbi, da smo ni neko niže pleme i da neimamo školskih knjiga za naše zavode.

Gospodo moja! Ja mislim, da bi bila uvreda za svakoga gospodina druga, pri-padao on bilo kojoj narodnosti, kad bi hoće danas ob ovoj točki i dalje govoriti ili ju pobijati. Ta občenito je poznata činjenica, da bijase hrvatski jezik već pred 500, 600 godina u istoj Istri toliko po-kročio i u porabi, da se je iste diplome-tičke spise, kao na primjer uređenje granične između goričkih grofovina i ogleskoga patrijarha a za puk one zemlje, servstalo u tom jeziku.

Tamo stoji izrično, da će se za go-spodu spin sastaviti latinski, i nevaram li se, njemački, jer bijahu kod tog i gorički grofovi, a za puk hrvatski, te bijaše zastavljen doista glagolski pismeni. Poznato je nadalje občenito, da postoje već od 30 godina hrvatske sredje škole u čitavoj Hrvatskoj i Slavoniji, da imade po svoj prilici jednakost ustrojenih srednjih škola Srbiji, gdje vlada isti jezik — a postoje takovi zavodi i u Dalmaciji i u Bosni, gdje je i jezik, kako rekoh, isti, osobito jezik, kojim govorii pučanstvo za-padne Istru, jest kano i onaj, što ga go-vori narod Dalmacije.

U tom obziru neima valjana razloga, s kojeg bi nam se kratilo jedan takav zavod. Podnesli smo mnogo — rekoh bili — nebrojeno moliba, prošnja, pritužba, inter-pelacija također u ovoj visokoj kući, te je upravo sramotno za narodnoga zastupnika, što pozvani čimbenici, i nemareć za njegovu osobu, neicene pučanstvo bar toliko, da bi nam se nakon toliko godina i godina bar jednostavno kazalo, od kojeg nam je smrti umrjeti. Očekivali smo, kako rekoh, žaliboze do sada uzalud bar od-govor, bio i nečan, samo da znamo na-čemu smo.

Tratiti rieči o tom, da li je gimnazija u Istri sa hrvatskim naukovnim jezikom potrebota za naobrazbu puka ili nije, čini mi se posve suvišnimo. Dosta je da se po-zovem na uspijev zadnjeg popisa pučanstva, po kojem imade u toj pokrajini Hrvata i Slovenaca u okruglom broju 185.000, naproti 118.000 stanovnika talijanskog občevnog jezika i računajuće visoko do 3000 njemačkog občevnog jezika.

U toj pokrajini postoji već više go-dina u Puli državna gimnazija sa izključivo njemačkim naukovnim jezikom, a u Kopru iako državna gimnazija talijanskim nau-kovnim jezikom. Ako se dade dakle i

Hrvatom, dotično Slovencem takav zavod, tada se po mojem mnjenju nemoe govoriti o prikracenju posjednog stanja, bilo koje narodnosti ili stranke — jer inače ja nebi više mogao shvatiti obično značenje tih vjeća. (Posvje p r a v o). Ta mi imade zakone i naredbe, koje propisuju, da moraju biti višti svim zemaljskim jezikom u tako mješovitoj pokrajini činovnici, liečnici u javnoj službi, sudbeni činovnici, politički činovnici, finansijski činovnici, u obec svj javni službenici i u negovorec o svećenicil, jer se o njima to ved odavna samo po sebi razumije. Ako neimajući dake prigode za naučiti dotične jezike takovi budući javni službenici, koji moraju raču-nati na zemlju, u kojoj se rodile i gađe su izučili, tada stojimo pred strašnim po-ložajem, da neemo imati u najblizjоj budućnosti nijednoga javnoga službenika, koji bi bio višt našemu jeziku. (Z a stup-ni Spin ēči: to i m a d e n o v e d-a n a s !) Žaliboze, da je tomu tako ved danas i jur od duga vremena, nu naproti-tomemo se li smo se mogli bar tim tješiti, da ono, što se nije do sada dogo-dilo, da će se to u buduću dogoditi.

To bi bilo ono, što sam hotio obzirom na gimnazije kazati. Mi netražimo mnogo. U tom obziru postavili smo u ovoj visokoj kući dne 30. novembra 1893. interpelaciju radi ustrojenja jedne gimnazije sa hrvatskim naukovnim jezikom, ako je ikako moguće u Pazinu, ali na istu se nije udo-stojalo odgovoriti, kako jut rekoh. Kad toga primjetili smo također, kako bi bilo potrebito, da se na državnoj gimnaziji u Puli uvede hrvatski jezik kano obveza-tan naukovni predmet.

Moram opovatiti ono, što sam toliko puta kazao, da nije na toj gimnaziji hravatski jezik uveden niti kao slobodan predmet. (Čujte li!) Kaže nam se, da neimamo to za mladeži, da posjećuje pre-malo mladica naše narodnosti srednje škole. Gospodo moja, to neodgovara istini. Prije svega valja uvažiti, da je mnogo mladića, koji pripadaju nepreporočenim slavenkoj narodnosti, upisano medju Talijane, a za drugo treba užeti u obzir, da po-sjećuje samostalnu hrvatsku gimnaziju na Rici popriječno najmanje 110,115 mladića iz Istre, a kao treću činjenicu navadju, da aki i neima ih mnogo, a to je sva-kako nekoliko na talijanskoj gimnaziji u Kopru i više njih dapač na njemačkoj državnoj gimnaziji u Trstu. Imali bismo dakle već po dosadanju polazku škole dostatan broj mladeži, koja bi takova gimnaziju posjećivala.

Kao što neimamo gimnazije isto tako

banja, nu naglasiti ipak moram, da kao što je srednje škole u Hrvatskoj, tako je u glavnom i sveučilište kako i austrijska sveučilišta ustrojeno.

Po mojem mnjenju imade svakako hrvatske srednje škole tu prednost pred austrijskim, da se na hrvatskih gimna-zijah, na kojih sam i ja svoje doba učio, njemački i talijanski jezik podučava kano obvezatan predmet, pa ako se u ovoj visokoj kući u njemačkom jeziku razum-lijivo izraziti mogu, i ako vriedi to isto i za talijanski jezik, to imade zahvaliti radi toga hrvatskoj gimnaziji i naobrazbi, koju sam tame stekao.

Naprotiv tomu bijaše nekadanja nje-macka gimnazija u Pazinu tako uređena, da mlađi, koji se je na početku medju Talijane upisao, nije mogao kasnije učiti hrvatski jezik i obratno, jer bi reč, da se ije išlo za tim, da nebi te dvije narodnosti došle do užeg dodira, i da nebi naučile zamjenjito dotične zemaljske jezike.

Svakako stoji, da se je zadnjih godina podučavalo istodobno ta dva jezika, koji bijahu za dotične narodnosti proglašeni kao slobodni predmeti. Makar se mi u ostalom i neizjavili ni za ni proti ustrojenju talijanskoga sveučilišta, to mogu ipak gospodina druga sa stolnico osjećavati, da mi nismo krivi, što su Talijani izgubili dva po njemu spomenuta sveučilišta. Mislim, da je ciljao na sveučilišta u Padovi i Paviji, pa ako imade naroda u Austriji, koji je stalno sve učinio, da ne-izgube ova dva sveučilišta, to bijahu baš Hrvati, što će mi i on priznati, pak bi bio uprav izljev činstva zahvalnosti kad

bi vrlo poštovani gospodin zastupnik Trsta namerio vratio uzdarje tim, da bi po svojih stilu, sjedeći na desnici gradskoga za-stupstva, naše tražbine podupirao, da i Slovensi u Trstu pučku školu zaobjudju. Biti će mu poznato, kuo što bi imalo biti poznato i visokoj školskoj upravi, da se je gradsko zastupstvo u Trstu protivilo tomu, premda su to zahtjavali roditelji 700 djece dužne polaziti školu, i premda po-lazi u samom gradu, kao što je poznato, bar 400 djece jednu privatnu, silinjim žar-tvama slovenskih rođoljuba uzdržavau-pučku školu. Mislim dakle gospodino moja, da bi morao onaj, koji više traži, dati drugom bar najmanje od onoga, što želi. Dok nebudu Talijani Trsta i Istre posve otvoreno naše narodnost i prosvjetne težnje podupirali, dote nevalja im tražiti podpore među nami. Jer akoprem na-stojeći, da budemo prilično dobrí kršćani, ipak se moramo držati naokol tolikog iz-kustva poznate rečenice; „dajem, da dadeš, čini i, da činiš.“

Što se tice našega školstva, to mi netreba strpljivost visoke kuće mnogo zlorabit, jer je došta upozoriti na gospodinu zastupnika S p i n ēči, izrečene u sjednici od dne 4. februara 1893. i 26. aprila 1894. i na dotične rezolucije, koje nisu, kako se nadam, ostale m r t v i n s l i v o m , i o kojih će u svoje vrieme proračuni odbor imati da izvesti.

Preporučio bih ipak visokoj školskoj upravi više sklonosti, nego li je još do sada pokazala, obzirom na Slavene Primorje, u pitanju naobrazbi i javne poduke. Stavio bih napose molbu, da se nebi, obzirom na zanemarenje, u kojem je ono narodno pleme do suda čamlio, plaslio i novčaniji žrtvatu od strane države, paće niti u onih slu-čajevi, kadno se radi o manjih ili većih podporama za gradnju školskih zgrada.

Meni je poznato iz prijašnjeg izkustva, kod jedne občine, da je morala jedna od najsirovmašnijih občina Istre, koja neplaća valjda svega izravnoga poreza 8—900 fr. godišnjih, na svoje troškove graditi školsku zgradu sa troškom od 5000—6000 fr. nedovolj nitovice a još manje od visoke mjesnogskoga odbora, a još manje od visoke uprave — što je rado pri-znajem — za ustrojenje jedne obrtnice pri-pravnicke. Uspjeli tamo postignuti jesu na svaki način vrlo povoljni. Neima dvojbe, da bi to isto i u Puli bilo, da papeči još više, radi mjesnih odnosa i radi mogućnosti kojesta viditi, što se u Kastvu i u najbližoj okolici viditi nemože.

Spomenuti hocu jošte jednu točku, neprištostnost naime, koju postoji u praksi već više godina, a to nešto plati različitim dušobrižnikima. Tamo je još dandanašnji neštačni svećenika, osobito duhovnih po-moćnika. Dotični župnik, komu je njeđo o-bavljati službu duhovnoga pomoćnika, čim se dakkao mnogo napije, nedobira za to nikkaku primjerenu odštetu. Dočim bi do-

Izdati svakog četvrtka na cijelim arzu.

Dopisi se nevrataju ako se netiskaju.

Nebiljegovan listovi se neprimaju. Predplaća s poštanim stoj. Šif-for, za sejake 25. for. na godina. Razmjerno for. 25% i 1 za pol go-dina. Ivan carine vše poštiran.

Na malo jedan broj 5 novi.

Uredništvo i administracija nalazi se u Via Farneto br. 14.

